

**I. ULUSLARARASI
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TRABZON'DA
DİNİ HAYAT SEMPOZYUMU**

Editörler

Yrd. Doç. Dr. Şenol SAYLAN
Yrd. Doç. Dr. Betül SAYLAN

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. Ayşegül TOPALOĞLU
Arş. Gör. Halil TEMİZTÜRK
Arş. Gör. Mahmut DİLBAZ
Arş. Gör. Semra ÇİNEMRE
Arş. Gör. Zöhre ÇAKIL

Tasarım

İbrahim Cihan

Baskı

İstanbul - Kasım 2016
Değişim Yayınları
Sertifika no: 34289

Yayın Kodu- ISBN

978-605-4925-93-3

OFLU YUSUF ŞEVKİ EFENDİ VE DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ TESİRLERİ

Hür Mahmut YÜCER*

1. Yusuf Şevki Efendi

1.1. Hayatı

Yusuf Şevki Efendi 1256/1840 yılında Trabzon/Dernekpazarı İlçesi, Kondu Köyü Ekşiali Mahallesi'nde (o dönemde Of'a bağlı) dünyaya geldi. Babası yörenin meşhur ahşap inşaat ustalarından Usta Hasan'dır.¹ İlk eğitimini Of'ta aldı. İsminin Mustafa olduğunu tespit ettiğimiz ve tespit edemediğimiz diğer kardeşlerinden farklı olarak eğitimini İstanbul'da tamamladı, Gümüşhânevî Tekkesi'ne intisap etti. Bu tekkeye bağlılığı, tekke kural ve hizmetlerinin planlı, yazılı ve etkin planlanması, yürütülmesinde İstanbul'a ilk gidişinden ömrünün sonuna kadar devam etmiştir. Günümüzde yaşayan torunlarından alınan bilgiye göre; Abdulhamid'in takdîrini kazanmış Mekke, Medine, Mısır ve Musul'a seyahatleri olmuş, Ziyâiyye'yi bu bölgelerde neşretmiş ve bulunduğu yerlerde bir hayli talebe yetiştirmiştir. Aralıklarla geldiği ve ikamet ettiği memleketinde ders okutmayı hiç bırakmamış, *Râmûzu'l-Ehâdis* hatimleri yapmıştır. Bu derslerine başlarda rağbet etmeyen ya da küçümseyen yöre ulemasının çoğunluğu zamanla ilminin derinliği, marifetinin genişliğini anlayarak kendisine intisap etmiştir.² Memleketine geldiği dönemlerde Bayburt'ta Yakutiye Câmii'ni, Araklı'da Merkez Büyük Câmii'ni yaptırmıştır. *Hediyyetü'z-Zâkirîn*'in sonuna kendi el yazısı ile düştüğü notta Bayburt'ta Yakutiye Câmii'nin yeniden yapılmasına 16 Eylül 1895 (26 Rebiulevvel 1313/4 Eylül 1311) târîhinde başlanılmış olduğunu altı yıl sonra 27 Eylül 1901 (14 Eylül 1317) târîhinde bitirilmiş olduğunu kaydetmiştir.

* Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, İlahiyat Fak.

1 Usta Hasan'ın soyu Fatih devrinde Trabzon'a gelen, bir rivâyette Fatih'in yanında bir süre bulunan ve daha sonra Ekşi Ali mahallesini kuracak olan Ali Ekşi'ye dayanmaktadır. Yusuf Şevki Efendi'nin babası Usta Hasan'ın, Mahmut, Yusuf Şevki, Mustafa adında üçü erkek, Fadime ve Zahide isminde ikisi kız olmak üzere beş çocuğu olmuştur. Aileden çok sayıda usta, sanatkâr, kalaycı yetişmiştir. (Süleyman Yücel'in Not Defteri 1'den Defter, Süleyman Yücel'in kendi el yazısı ile toplam 14 sayfalık bir metindir.)

2 Bunlardan birisi aynı köyde imamlık yapan ve ders veren büyük âlim Kaşgar Muallim Efendi'dir. Kaşgar Muallim Efendi bir gün zor bir ibare ile karşılaşmış, "Hocalığın ne demek olduğunu ona öğreteyim" diyerek metni Yusuf Şevki Efendi'ye götürmüştür. Şevki Efendi misafirini içeri buyur edip, "Bir çay doldurup kitabı mütalaa edelim" der. Sonra içerden eline bir kitap alıp geri gelir, "Bu kitabı 18, 20 yaşlarında iken okumuştum, *Celâl Hâşiyesi*'dir, hatta kenarındaki notları da ben yazmışım" der. Kaşgar Muallim, Hoca Efendi'nin elinden kitabı alır ve karıştırmaya başlar. Birden sormak istediği meseleye rast gelir, hatta kenarına Hoca Efendinin açıklama notları düştüğünü görür. Çayını içmeden evden çıkar ve Câmîye döner. "Demek ki Hoca Efendi bu meselenin çocuklara sorulabileceğini söylemek istedi, 18 yaşında iken o meselenin değil, o kitabın şerhini yazmış" der. Yine daha sonraki seneler damadı olacak olan Hacı Feriştâd Efendi, Holaysa Köyü'nde imam olup talebe yetiştirmektedir. Bazen sıkıştığı zor meselelerde üç saatlik mesafeden Yusuf Şevki Efendi'nin yanına gelip meselesini halletmekte, gece tekrar medresesine dönerek sabah talebe okutmaya devam etmektedir. (Süleyman Yücel'in not defteri 1'den.)

Bayburt'taki Büyük Câmî'yi yaptırırken zengin ve rütbeli olan zâtlara mektup yazarak inşaat işinde yardımcı olmalarını sağlamış, bu sebeple bazı çekemeyenler tarafından Câmînin plansız-programsız yapıldığı, milletten aldığı paraları zimmetine geçirdiği şeklinde arzuhal yazarak padişaha şikâyetle bulunulmuştur. Pâdişah II. Abdülhamid tarafından, iki Alman mühendis gönderilerek câmînin keşfi yapılmış, mühendislerin inşaatta herhangi bir kusur bulamadığı fakat mermer direklerin iki milim daha kalın olmasının binanın dayanıklılık ve mukâvemetini artıracığı kanaati belirtilmiştir. Malî kayıtlarda yapılan inceleme sonucunda alınan ve harcanan eşyanın belgesinin tamam olduğu görülünce 'her işinin sağlam ve düzgün olduğu, memlekette böyle zâtlara ihtiyaç duyulduğu' şeklinde rapor yazılmıştır.

Süleyman Yücel hâtîrâtında bundan sonrasını şöyle kaydeder:

Rapor üzerine Sultan Abdulhamid, rahmetli dedemi Medine'ye Rasûlü Ekrem'in kabrine türbedâr tayin ediyor. Bu hususta kendisine verilen Ruhsatnâme komşuların muhâfazasında olup altın mürekkep ile yazılmıştır. Medine'den babasına yazdığı mektupta 'Sevgili pederim; Mekke ve Medine'de mürşid-i kâmilin bulunmadığından benim burada bir müddet kalmamı zarûrî gördüler, müsâadenize arz ederim.' Bu mektup da hâlen komşularda saklanmaktadır. Onun zamanında bulunan kimseler menkıbelerini anlatmakla bitiremezler. Hepsî de itimat edilir kimseler tarafından rivayet edilmektedir.

Yusuf Şevki Efendi, 22 Ocak 1904 (4 Zilkâde 1321) târihinde 63 yaşında doğduğu köyde vefât etmiştir. Hafif kar yağışı altında çok kalabalık bir cemaat eşliğinde bölgenin meşhur âlimlerinden Ökemeli Hacı Tahir Efendi'nin kıldırıldığı cenaze namazından sonra kendi yaptığı evinin alt tarafına defnedilmiştir.³

Yusuf Şevki Efendi'nin nesli her ne kadar Trabzon, Samsun ve başka vilayetlere dağılmış olsa da "Yücel" soyadını taşıyan nesli Ali ve Ahmed Hâlid adında iki çocuğu vasıtasıyla devam etmiştir.

1.2. Tarîkati

Yusuf Şevki Efendi, Nakşibendiye-i Hâlidiyye'den Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî (ö.1311/1893)'nin halîfesidir. Gümüşhânevî'nin halîfelerinin kayıtlı olduğu kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgi verilmemekle birlikte ismi bir çok yerde geçmektedir.⁴

Süleyman Yücel'in verdiği bilgiye göre, Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî daima "yedi tane Yusuf'um var fakat Of'u Yusuf'umun her hususta hali başkadır"⁵ der ve ona karşı olan sevgisini izhar etmiş. Kendisinden sonra dergâhı ona teslim etmeyi arzulamış fakat o "ben anam ve babamın mezarlarını orada bırakıp tamamen İstanbul'a gelmeme imkân yoktur" diyerek mazeret beyan etmiştir. Bazı kimseler İstanbul'a gelip yerleşirse kendisine çiftlik bahşedeceklerini vaad etmişlerdir. Bu teklifler başka yerlerde de meydana gelmiş olmasına rağmen 'Ben ölmüşlerimi terk edemem' diyerek kibarca reddetmiştir. Bir defasında

3 Yusuf Şevki Efendi hayatında beş defa evlenmiştir. Küçükhola Köyü'nden yaptığı birinci evliliğinden Muhammed, Ayşe, Emine ve Halide olmak üzere dört çocuğu olmuş, Muhammed Bursa'da imamlık yapmış, vefâtında oraya defnedilmiştir. İkinci kızı Küçükhola Köyü'ne gelin gitmiş buradan yayılan nesil Taşova ve Kavak'ta yaşamaya devam etmektedir. Üçüncü evladı Emine Hanım, Hacı Feriştâ Efendi ile evlenmiştir. Son kızı Halide ise Kondu köyünde evlenmiş ve orada kalmıştır. Yusuf Şevki Efendi'nin birinci hanımının vefâtından sonra Zisino (Çataldere) Köyü Balakoğulları'ndan ikinci evliliğini yapmıştır. 'Balakına' lakabıyla anılan bu hanımından olan çocukları ise Maçka taraflarında yerleşmişlerdir. Üçüncü hanımı aynı köyden Şeyh Ahmed Efendi'nin kızı ile gerçekleştirmişse de geçinemeyip boşanmıştır. Dördüncü evliliğini yine Zisino köyünden Hayriye Hanım'la yapmış bu evliliğinden ise Ahmed, Ali, Celal ve Zâhîde isimlerinde dört çocuğu olmuştur. Yusuf Şevki Efendi'nin son hanımı ise İstanbul'da iken evlendiği Eymen Hanım'dır. Bundan çocuğu olmamış, kendi vefâtından sonra da aile ile irtibâtı kesilmiştir. (Süleyman Yücel'in hatıra defterinden. Vefat tarihi için ayrıca bkz. mezar taşı.)

4 Bkz. Mustafa Feyzî Efendi, *Hediyye*, İstanbul, 1313, 88-93; Zâhid Kevserî, *İrğâmü'l-Merid*, (İstanbul: 1328), s. 102-103; İrfan Gündüz, *Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî*, (İstanbul: 1983), s. 165.

5 Gümüşhânevî Tekkesi, halvet listelerinde yaptığımız incelemede ismi Yusuf olarak kayıtlı kimseler şunlardır: Halife Köprülü Yusuf Hoca (Müderri), Sirozlu Çerkeş el-Hâc Hafız Yusuf Efendi, Halife Yusuf Efendi b. Ali, Vezirköprülü Yusuf Ziyâeddin Hoca, Düzceli Yusuf Ziyâeddin Efendi b. Hasan, Ünyeli Müderri Yusuf Bahri Efendi, Holaysalı Hacı Yusuf Bahri Efendi.

İstanbul'a gittiğinde şeyhi Gümüşhanevî'yi bulamamış, talebelerin, 'Mısır'a ders vermek için gitti yakında dönecek' demesine rağmen hemen Mısır'a vapur bileti alarak gitmiştir. Gümüşhanevî, Mısır'da talebesini karşısında görünce çok sevinmiş ve hayır dua etmiştir.

O dönemde çok kimse kendisine ilgi ve hürmet göstermesine rağmen bazıları da haset ediyordu. Hatta Trabzon'a geldiği zamanlar bayraklarla karşılarlar, caddelerden geçerken elini öpmek için sıra bulamazlardı. Bu hususta eskiden bizim köyde imamlık yapan meşhur zâhir âlimlerinden Gargar (Kaşgar !) Müslim Efendi şöyle demektedir:

Ben o zamanlarda zâhirî ilmin gururu içerisinde Hacı Efendi'ye yapılan tezahürâta canım sıkılıyor, hem kendisini takip ediyor, hem de takip edenlere 'Bu peygamber mi ki bu kadar tezahürat yapıyorsunuz' diye aleyhinde bulunuyordum. Yanına yaklaştığım sırada bana dönüp "Bana karşı itikâdın yok, aleyhimde konuşuyorsun, peşimden de ayrılmıyorsun" diye azarlayınca ben de sinirlendim o gün Cuma günü olduğu için "Onun gittiği câmiye gitmeyeceğim" diye kendi kendime karar verdim. Meydan Câmii'ne girdiğini gördüm. Hemen Çarşı Câmii'ne koştum ki ezan da o esnada okunuyordu. Yer bulamadım. Ayakkabıların olduğu yere sıkıştım. Birden cemâatin karıştığını görünce Hacı Efendi'nin gelmiş, tâ ileriki safta yer gösterildiğini gördüm. Bu hâlde de çok canım sıkıldı. Ben de hoca olduğum hâlde ayakkabıların yanında sıkışmışken onu ileriki safa götürmeleri çok dokundu. Başka câmiye gitmek için vakit yok. Mecbur orada kıldım. Farza kalkınca Hacı Efendi'yi mihraba geçirdiler. Namazı da o kıldırdı. İyi bunalmış idim. Namazın sonunda duâyı yaparken ağzından yeşil bir dumanın çıktığını ve cemaatin üzerine çöktüğünü gördüm. Fakat benim üzerim halka şeklinde açık olup o dumandan mahrum idim. Yanımda olana sordum o ise bu hâlden habersiz idi. Ondan sonra kendi kendime "Ne zaman akıllanacaksın" diye düşündüm, namazdan sonra elini alarak öpmeyi diledim ve intisap ettim diye açıklama yaptı.⁶

Mahmut Es'ad Coşan Araştırma Merkezi'nde bulunan Gümüşhanevî Dergâhı'na ait halvet defterlerinden Yusuf Şevki Efendi'nin; 1286/1869, 1290/1873, 1298/1880, Recep 1300/Mayıs 1883, Recep 1301/Nisan 1884 İstanbul'daki halvetlere katıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle 1290/1873 târihli halvet listesinde isminin başına Arapça "ha" harfi yazılarak "halîfe" olduğu belirtilmiştir. Aynı halvete kendisi gibi halîfe olan Kayserili Ömer Efendi, Arabgirli el-Hâc Ahmed Efendi, Oflu Hacı Tâhir Efendi b. Hacı Mustafa, Oflu Hacı Osman Efendi b. Hacı Mustafa, Bulurlu Mehmed Efendi b. Hasan, Kazanlı Hoca Rahim Efendi, Hacı Mahmud Efendi b. Ali (Kirazlı Mescid'de), Hacı Ömer b. Abdullah Dağıstanî (Edirne'de), Bayrutlu Hasan Efendi b. Mustafa, Burgazlı Hacı Eşref Efendi b. Ahmed, Ispartalı Feyzullah Efendi b. Mehmed, İbrahim Efendi (Soğukkuyu Medresesi'nde) gibi on iki kişi daha katılmıştır.⁷ Bu halvetlerden sonra ne yapacağına dair düşüncesi sorulduğunda ise genelde 'ne yapacağını istişâre ile tayin edeceğini, ders okutmak ve tarikata hizmet etmek' niyeti olduğunu yazdığı görülmektedir.

Gümüşhanevî Dergâhı'nın önde gelen isimlerinden birisi olarak Yusuf Şevki Efendi'nin, diğer dervişlerin işleriyle de meşgul olduğu anlaşılmaktadır. Bu işlerden birisi de halvet sonrası hilâfet verilecek olanların "sıdk u salâh"ına kefil olmak, icâzet alabileceğine dair kanâat izhâr etmektir.

Bunun için icâzetnâme alacak adayın, dergâhın 'Şurût-ı Saîd' olarak belirlediği kurallara⁸ harfiyen uyacağına dair birkaç halife ile beraber kanâatlerini yazılı olarak belirtmek

6 Süleyman Yücel'in Not Defteri 1'den, s.7.

7 MEC Araştırma Merkezi, belge Nr. 1429.

8 Şurût-ı Saîd, Gümüşhanevî tekkesine has olmak üzere ebedî saâdeti kazanabilmek için uyulması gereken şartları ifade etmektedir. Şartlar, dönemsel olarak sosyo-dinî açıdan öncelenmesi gereken kuralları belirtmekte ve 19. Asrın sonlarında dergâhın hangi esaslar üzerine bina edildiğini göstermektedir. Bunlar:

1. Hadîs-i Şerîf Okumak
2. Mahbûb ve zenân ile bir sâat dahi meclis olmamak
3. Salı gecesiyle Cuma günleri terk olunmamak
4. Hediye kabul olunmayıp cüz'î şeyde dahi mahlûka bâr olmamak
5. Üstâd emrine aslâ muhâlefet etmemek
6. Zaleme, küffâr ve cebâbîr yanlarına varmamak

ve imza altına almak bulunmaktadır.

Mesela, Köprülü Yusuf Efendi, Hemşinli Ahmed Efendi, Şumnuvî Bekir Efendi, Safranboluvî İsmail Efendi, Eğinli el-Hâc Şakir Efendi'nin hilâfete lâıyk olduklarını, "istihkāk-ı müstahlefîyyetleri nümâyân olmağın zeylde kefâletleri temhîr ile izhâr olunan bâlâda muharrer olan şürûtu bi'l-edâ kefâletleri müş'ir işbu makâma tastîr olunmuşdur" diyerek icazet almalarına kefil olduğuna dâir mührünü basmıştır.

Yine, 1301/1884 senesinde Oflu Hacı Tâhir Efendi ve birâderi Hacı Osman Efendi, Burdurlu Hoca Mehmed Efendi, Dağıştanlı Hacı Ömer Efendi, Hemşinli Hoca Mahmud Efendi, Bayburtlu Hasan Efendi, Bergoslu Mehmed Eşref Efendi, Ankaralı Ahmed Efendi, Eğinli Süleyman Efendi, Karahisarî Mehmed Efendi, Tekfurdağlı Mustafa Efendi'nin hilâfete lâıyk olduğunu, şürûta riâyet edeceklerine kefil olup mühürleyen beş kişi içerisinde bulunmaktadır.⁹

Yılın 6-7 ayını İstanbul, Rumeli, İzmit, Mısır, Mekke, Medine gibi bölgelerde ilim, irşad faaliyetleri ile geçiren Yusuf Şevki Efendi, geri kalan vakitlerinde memleketine dönmüş ve bu faaliyetlerine yörede devam ettirmiştir. Özellikle kendisine intisap edenlerin isimlerini târîh ve yer vererek kaydettiği *Defter-i İhvân*'dan Trabzon'dan Selanik ve Şumnu'ya, Kahire'den Mekke ve Medine'ye kadar yaklaşık 12 bin müridinin olduğunu anlamaktayız. Bu kayıtlara göre kendisine Of, Kondu, Sürmene, Maçka, Çaykara dolaylarında erkek-kadın altı bin civarında müntesibinin olduğu görülmektedir. Kendisinin İstanbul Gümüşhânevî Dergâhı'nda ilk halvetine 1286/1869 târihinde katıldığını, 1290/1873 târihindeki halvet listesinde halife olarak yer aldığını *Defter-i İhvân*'a isim kaydetmeye hilâfetinden yaklaşık 4-6 sene sonra Ağustos 1877'de başlayıp Ocak 1896'ya kadar devam ettiğini de bildiğimize göre yaklaşık 20 yıl dergâh adına fiilî irşâd hizmeti yürüttüğünü söyleyebiliriz. Buna gerek talebelik ve hilâfet öncesi şer'î ilimleri tahsil devresi gerekse deftere kayıt yapmadığı ömrünün son 9-10 yılını katacak olursak hayatının tamamının dinî ilimleri okuyup okutan bir müderris, Osmanlı coğrafyasında dergâh adına gönüllü imâmet hizmeti yapan imam ve hatip, tekkede okutulan eserlerin tashîhi, basılması ve dağıtılması işlerine nezâret eden kitâbiyât ve matbuât âlimi, manevî irşâd hizmetini yürüten bir şeyh efendi ile karşı karşıya olduğumuz söylemek gerekir.

Yusuf Şevki Efendi'nin hadis yanında, Pazartesi ve Cuma geceleri hatm-i hâceye devam ettiği, hediye kabul etmediği, hocasına muhâlefet etmediği, kâfir ve zâlimlere yaklaşmadığı çıkarılabilir. Onun yaygın olarak yöre halkı tarafından gerek kendi bölgesinde, gerekse seyahatleri esnasında tarikat dersi dışında şer'î ilimlerde bir hayli talebe yetiştirdiği, Gümüşhânevî'nin Karadeniz'de kurduğu müesseselerin, oluşturduğu hâlenin genişleyip XX. asra taşınmasında büyük fonksiyon icrâ ettiği nakledilmektedir. Hatta yayına hazırladığımız *Defter-i İhvân*'a bakarak Yusuf Şevki Efendi'nin Çaykara, Kondu, Of, Sürmene, Maçka dolaylarında esnaf, çiftçi, imam-müezzin benzeri kadın-erkek her kesimden kendisine intisap eden binlerce müridin mesleklerine bakınca şu rahatlıkla söyleyebiliriz ki 1875-1900 arası bölge Yusuf Şevki Efendi'nin rehberliğiyle nefes almış, kendi yolunu pekiştirmiştir.

Yukarıda yazılı bulunan şartlara göre tekke mensubu her müridin icâzetnâme alabilmesi için hayatı boyunca hadis okutma zorunluluğu vardır. Bu şart gereği olsa gerekir ki tekkeler kapatılıncaya kadar Gümüşhânevî müntesipleri Osmanlı coğrafyasında hadisle iştiğâl etmişlerdir. Hatta Cumhuriyet döneminde de bu gelenek devam etmiş günümüze kadar gelmiştir. (MEC Araştırma Merkezi 1444 (1445-1447) no'lu belgeler.)

9 *Sene 1301, Bâ'is-i şehâdetnâme budur ki Oflu Hacı Tâhir Efendi ve birâderi Hacı Osman Efendi ve Burdurlu Hoca Mehmed Efendi ve Dağıştanlı Hacı Ömer Efendi ve Hemşinli Hoca Mahmud Efendi ve Bayburtlu Hasan Efendi ve Bergoslu Mehmed Eşref Efendi ve Ankaralı Ahmed Efendi ve Eğinli Süleyman Efendi ve Karahisarî Mehmed Efendi ve Tekfurdağlı Mustafa Efendi cümlesinin hilâfete istihkâkları bulunduğundan bâlâda zikr olunan şürûta riâyet edip hfz edeceklerini mübeyyin işbu kefâletnâme ve şehâdetnâmemiz temhîr ve tastîr kıldı. Şumnulu Bekir Efendi (mühür), Oflu Yusuf Efendi (mühür), Oflu Hacı Caşer Efendi (mühür), Kırımı Müctebâ Efendi (mühür), Kırımı İsmail Efendi (mühür).*

1.3. Bazı Kerâmetleri

Yöre halkı arasında halen kerâmetleri anlatılan ve derin bir saygı ile bahsedilen Yusuf Şevki Efendi hakkında derli toplu bilgileri 5 Kasım 2013 târihinde vefat eden torunu Süleyman Yücel'in hatıra defterinden takip edebilmekteyiz. Buna göre bir gün kendini çekemeyen ve arkasından vurmak için yol kenarına gizlenen yöre eşrafından Mustafa Ağa adında birine tam önünden geçerken hiç başını kaldırmadan “Mustafa Efendi buyurun çay içelim” davetini yapmış, görülme ve hissedilme imkânı olmayan Mustafa Ağa halinden pişman olarak kendine bağlanmıştır.

Bir başka kerametini ise Süleyman Yücel şöyle kaydetmektedir:

Evvelce Of'ta müftülük yapmakta olan, sonradan Çarşamba'ya nakledilen ve orada kalan Nusret Ulusoy'un dedesi olan zât-ı muhterem, Çarşamba'ya tâyin edilme sebebini babam Ali Galip Yücel'in ziyâreti esnasında şöyle anlatmıştır. Of'un içerisinde bulunan eski bir mezarlığın kalkması için iki hoca ile birlikte fetvâ verdik. O sırada da Hoca Yusuf Şevki Efendi İstanbul'dan gelirken yanımıza uğradı. Bana ‘Müftü Efendi neden bu mezarlığın kalkması hakkında fetva verdin?’ dedi. Ben de üzerinden kırk sene geçen bir mezarlığın başka yere naklinde bir mahsur olmadığına dair kitaplarda kayıt olduğunu söyledim.

“İyi amma böyle tehlikeli işlere karışmasanız daha iyi olmaz mıydı? Ruhlar sizi Rasûlullâh'a şikâyet ettiler. Şikâyet edildiklerinden dolayı davacı oldular, diğer iki hoca hakkında idam kararı verildi. Sizin ilminize hürmeten iltimas ettik, az bir ceza ile kurtulacaksınız. Yalnız cezaya itiraz edersen ceza büyür.” Ben ise maneviyât ile istidâdım olmadığımdan dolayı söylenenleri pek de nazar-ı itibâra almadım. Çünkü dünyada iken Rasûlullah'ın meclisinde bulunması, bana iltimas geçmesi, ruhların şikâyetlerini bilmesi, mantığının kabul etmediği hadiselerden olmakla garip geliyordu. Halbuki öyle büyük zatlar, veliler meşâyih-i kirâm her zaman görüşebilir ve zâhiren olmasına imkan olmayan birçok işleri yapabildiklerine sonradan şahit oldum. Hatta meşhûrdur ki; evliyâ ve meşâyih-i kiram sağ oldukları müddetçe kınındaki kılıca, vefat ettiklerinde ise kınından çekilen kılıca benzerler. Daha fazla tesir ederler. Sonra bu hususta yanıldığımı anladım. Aradan fazla geçmeden iki hocanın hakikaten hiç sebepsiz idamlarına karar verildi. Benim de o sırada hiç sebepsiz olarak kaza haricine sürgün edildiğim bildirildi. Of müftüsü olduğum halde Akçaabat'a sürmüş oldular. Of'taki eşraf ile bu karara itiraz edelim diye tafsilâtlı bir arzuhâl yazarak suçumuz olmadığını ve bu kararın yersiz olduğunu bildirdik. Gelen cevapta ise vilâyet hâricine sürgün dediler ve Çarşamba'yı gösterdiler. Tekrar itirâz edelim dedilerse de Hoca Efendi'nin söylediklerini hatırladım. Ve itiraz edince de artacağına şahidi de oldum. O zamandan beri Çarşamba'dayım işte buraya geliş sebebim böyledir dedi.

1.4. Eserleri:

1.4.1. Hediyyetü'z-Zâkirîn ve Hüccetü's-Sâlikîn: Yusuf Şevki Efendi'nin matbû tek eseri olup baskısı Mısır'da yapılmıştır. Müellif risâlenin sonunda, eserin yazımını 12 Zilkâde 1301/3 Eylül 1884 târihinde bitirdiğini söylemektedir. Onun Abdulhamid tarafından “Râmûzu'l-Ehâdis”i bastırmak için Mısır'a gönderildiği bilindiğine göre, kendi eserini de aynı dönemde (Bulak 1303/1885) bastırması olma ihtimâli görünmektedir.

Hediyyetü'z-Zâkirîn'de tarîkat âdâb ve erkânını derin bir vukûfiyet içerisinde incelediği görülmektedir. Ancak bu inceleme savunma üslubundan ziyade bütün dinî ilimlerin verilerinden yararlanılarak müellifin dinî konulardaki bütüncül/küllî metodunu ve tasavvufî konuları dinin ana unsurları çerçevesinde ele alma kaygısını göstermektedir.

Tarafımızdan daha önce tercüme edilip neşredilen eser Arapça'dır.¹⁰ Nakşibendî tarikatının şartları, zikir âdâbı, râbitanın keyfiyet ve meşrûiyeti, istimdâd ve istiânenin câiz oluşu, Peygamber ve velîlerle tevessülün câiz oluşunun delilleriyle açıklanması, inâbe ve intisab şeklinin açıklanması, meşâyih'ten zikir dersi alma, biat ve musâfaha, kadınlardan biat

10 Bkz. Kara, İsmail-Hür, Mahmut Yücer, “Trabzonlu (Of) Nakşi-Hâlidî Yusuf Şevki Efendi ve Hediyyetü'z-Zâkirîn Hüccetü's-Sâlikîn Adlı Eseri”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, c. V, sy. 13, (2004), s. 323-362.

alma, kadınlara ve avâma zikir dersi verme, müridlere teveccüh, cehrî ve hafî zikir, cemiyet ve cemâatle zikir, hatme ve halka, zikirde sayı belirtilme, kapıların kapatılıp dersli olmayanların hatmeye alınmaması, zikir ve hatme sırasında gözlerin kapatılması, zikir, tehlîl ve Peygamber (sav)'e salât ü selâmda sesin yükseltilmesi, kazâ borcu olanın nâfilelerle meşgul olması, bunun câiz oluşunun açıklanması, delilleri, hikmetleri, meşrûiyeti, hatme âdâb ve erkânı, akabindeki duâ gibi konuları ihtivâ etmektedir.

Fıkıh, tefsir, tasavvuf ve kelâm alanında çok geniş bir sahadaki kaynaklara atıflarda bulunan müellifin yararlandığı eserler arasında Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'leri yanında *Kütüb-i Tis'a* içerisindeki Tirmizî, Ebû Dâvûd, İbn Mâce ve Nesâî'nin *Sünen*'i, İmam Mâlik'in *Muvatta'*ı gibi müteber hadis kitaplarını kullanılmıştır. Bunların yanında Suyûtî'nin *Câmiu's-Sagîr*'i, Taberânî'nin *Mu'cemü'l-Evsat*, Münâvî'nin *Feyzü'l-Kadîr*, Beyhakî'nin *Şuabü'l-İmân* adlı eseri onun hadis kaynakları arasındadır. Diğer sahalarda yararlandığı kaynaklar da şöyledir:

Eserini tarîkat müntesiplerine yol göstermek için kaleme alan müellifimiz, konularını da onlara göre seçmiş, onları aklen ve rûhen yetiştirmeyi amaçlamıştır. Fâtiha ve İhlâs okuyup sevâbının meşâyihin ruhlarına hediye etmek, ruhlardan istimdâd gibi hususları Ehl-i Sünnet inanç esaslarına göre açıklamakta zaman zaman diğer mezhep görüşlerine de yer vererek tenkit etmekten çekinmemektedir. Eserde tasavvufî bahislerin tamamen sünnet temelli olarak açıklandığı görülmektedir. Bey'at ve musâfaha, teveccüh, cehrî zikrin câiz olduğu, gece namazları, kadınlarla biatleşme buna örnek olarak verilebilir.

Risâlenin son bölümünde tarîkata ve tarîkat müntesiplerine yapılan tenkitlere karşı hadis ve fıkıh kitapları temel alınarak savunma yapılmaktadır. O'na göre, hatmelerde sayı tahsisi önemli bir unsurdur. Tarîkata intisâbı olmayanların hatmeye alınmaması gerekir. Hatm-i hâcegân esnasında kapı ve pencerelerin kapatılması, gözlerin yumulması lüzumludur. Risâlenin sonunda hatm-i hâcenin nasıl yapılacağı, tertibi, usûlü ve sonunda yapılacak duâ tarif edilmiştir.

Tercümeyle neşrettikten sonra Yusuf Şevki Efendi'nin el yazısı ile kenarlarına notlar düşülmüş *Hediyyetü'z-Zâkirîn*'in bir nüshası elimize geçti. Bu nüsha üzerinde Yusuf Şevki Efendi, hâşiye niteliğinde kendi el yazısı ile konuyu te'kid eden çok sayıda hadis metni almış kaynaklarını göstermiştir. Yine konuyla ilgili olarak Râzî, Molla Câmi, Abdulganî Nablûsî, İmâm Şârânî gibi ulemânın sözlerinden alıntılar, *Fetâvâ-yı Hayriyye*, *Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi*, *Fetâvâ-yı Necmiyye*, *Kadîhân*, *Şerh-i Hidâye* gibi fıkıh kitaplarına atıflar gözlenmektedir. Sona doğru ise kenarlara çocuklarının doğum târîhlerini düşmüştür.

Şevki Efendi'nin matbu olmayan diğer eserleri şunlardır:

1.4.2. *Defter-i İhvân*: Yusuf Şevki Efendi hilâfet aldıktan sonra irşad vazifesi için dolaştığı belde ve memleketlerde kendisine intisap eden kişilerin isimlerini yer ve târîh vererek kaydetmiştir. Defterden Ziyâiyye ekolünün Osmanlı coğrafyasında yayıldığı bölgeleri, köy ve kasabaları, intisap edenlerin meslek ve kimliklerini izlemek mümkündür. Yaklaşık 450 sayfa civarında olan bu defterde yine yaklaşık olarak 12000 ismin kaydedildiği görülmektedir. *Defter-i İhvan*'ın içeriğini aşağıdaki tablodan takip etmek mümkündür.

Fihrist-i Defter-i İhvan

Sahife	Esâmî-i Beldâmî li'r-ricâl
3	Medîne-i Münevvere nevverahallâlu te'ala ilâ yevmi'l-kıyame
8	Mısr-ı Kâhire sânihallâhu ani'l-beliyye
13	İskenderiyye hafazahallâhu ani'l-kefereti'l-fecere
19	Trabzon Şehri
91	Akçaabad Polathâne kasabası
55	Sürmene Kazası
100	Of kazası
165	Selanik
175	Avrathisarı
185	Gümülcine
193	İskeçe
200	Yenice
205	Edirne
220	Yanbolu kasabası
225	Tuna tarafı Silistre
228	Ruscuk
230	Virane
235	Şumnu
	Li'n-nisâ
251	Medîne-i Münevvere nevverahallâhu te'âlâ
305	Mısr-ı Kâhire 254
310	İskenderiye 253
315	Trabzon Şehri 271
320	Akçaabad Polathâne (276)
340	Sürmene kazası 290
360	Of kazası 320
380	Selanik 266
385	Avrathisarı
388	Gümülcine
391	İskeçe
393	Yenice
395	Edirne
255	Yanbolu kasabası
	Silistre
	Ruscuk
	Varna
258	Şumnu

Kütüphanelerimizde Osmanlı dönemine ait klâsik tasavvufî eserler yerini tezkire, menâkıb, tekke şeyhlerinin divânçe, şiir dâhil derleme veya kırkambar türü eserleri bol miktarda bulunmaktadır. Ancak bir gelenek olarak kendisine intisap eden müridlerinin isimlerini kaydettikleri defterlerinin müsellemler olarak bilindiği halde herhangi bir çalışmaya

konu olmamıştır. Yusuf Şevki Efendi'nin *Defter 'i İhvân'* ı işte bu alanda ihtivâ ettiği malumât ve veri açısından incelemeye değer bir eser olarak önümüzde durmaktadır.

Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Nebî*'sinde Hz. Peygamber'in ağzından 'Yazdın adın ile adımı' derken, Cenâb-ı Allâh'ın Miraç'da kendisine yaklaştırıp onun adını kendi adına ilave ettiğini ifâde eder. Bu nebisine yüce bir mertebe, büyük bir lütuf ve ihsândır. Zira herşeyin yaratıcısı, tevhidin ifâdesi olan en büyük kelime "Lâ İlâhe İllallâh" ifadesi yanına "Muhammedü'r-Resûlullâh" ibâresini ekleyerek bu âleme görevli olarak gönderdiği bir kulunun ismini ulûhiyyet makâmında zikretmiştir.

Diğer taraftan kutlu çağrı (ezan) içerisinde kendisi yanında ona şehâsdetin günde beş defa âleme ilan edilmesi, yeni dünyaya gözlerini açan (küçük âleme) çocuğun kulağına hatırlatılması bu çağrı içerisinde Hz. Muhammed'in adının fisıldanması kuru bir "şan yüceltmesi"¹¹ değildir. Kuru bir yüceltme veya övünç vesilesi değilse ne olabilir, yoksa başka anlamları da var mıdır? Acaba hazret-i insanda tecelli etmesi, kulunu zatına 'ayna' edinmesi, onda gölge olarak görünmesi, yere göğe sığmayıp onun gönlüne sığması, 'nefha-i ilâhî'sini onda gizlemiş, ya da göstermiş olması değil midir?

Genel insanlık âilesinden, İslam kardeşliğine oradan özel bir kardeşlik alanı olan tasavvuf ve tarikat kardeşliğine geçişte dini daha iyi yaşama arzusu ve amacı olduğu bilinmektedir. Dini yaşayandan öğrenmek, ya da yaşanan bir tecrübelerden kendisine en uygun olanı seçmek için ona yakın olmayı gerektirir. Diğer yandan şeyh ve ya üstadın talebeyi benimsemesi, kanatları altına alması daha önemlidir. Zira yolun devam etmesi kadar, dünyevî sorumluluk ve emânetlerin tevdi' edilmesi, âhirette beraber olup beraber haşrolunma arzusu doğal olarak oluşmaktadır. Zira Allah, Hz. Peygamberin ismini kendi ismi yanına yazmış, Hz. Peygamber'de Hz. Ali'yi kendine yaklaştırmıştır.

1.4.3. *Râmûzu'l-Ehâdis Hâşiyesi*: Yusuf Şevki Efendi kendi ders okuttuğu *Râmûz*'un baş tarafına;

*Kitâbün celle kadren fâka bedren
Bedâ beyne'l-verâ, şemsen münîran*

beyitleriyle başlayan ve toplam 78 beyitten oluşan eserin medhini, bazı özelliklerini ve müellifinin hususiyetlerini açıklayan Arapça bir şiir yazmıştır. Yine *Râmûz* içerisine başkalarına ait hadis ilmi ile ilgili birçok risâleyi alıntılamıştır. İmam Suyûtî'nin *Risâle Müntehâ'l-Ukûl*'ü bunun örneklerindedir. Kendi haşiyesinin sonuna yine kendi eliyle Arapça olarak "İstîlâhâtü'l-Hadîs" başlığı altında sahih, merfu', mevkuf, mürsel, hadîs-i kudî, mütevâtir, munkatı' benzeri 30 hadis istîlâhını Arapça olarak açıklamıştır. Eser içerisinde 37 adet şukka (bağımsız not kağıdı) bulunmaktadır. Bu notlar müstakil bir kitapçık olacak hacimedir. Eserin son kısmında *Râmûz*'a bir hatâ-savab (doğru-cevap) kitapçığı hazırlamıştır. Bu haliyle esere *Râmûzu'l-Ehâdis Hâşiyesi* şeklinde isimlendirmemiz yanlış olmasa gerekir.

1.4.4. *Levâmi'u'l-Envâr ve Menâzilü'l-Ebrâr*: Yusuf Şevki Efendi, *Râmûzü'l-Ehâdis*'in sahabî râvilerini tanıtmak üzere *Levâmi'u'l-Envâr ve Menâzilü'l-Ebrâr* isimli 192 varaktan oluşan bir eser kaleme almış, eserin temmet kaydında 28 Recep 1296 Cuma günü seher vakti tamamladığını belirtmiştir. 534 râviden oluşan isim listesini elif-bâ sıralamasına göre tanıtmıştır. Ancak daha sonra buna 30 varak tutarında bir ilave yapılarak yeni isimler ilave etmiştir. Bu zeyl de 3 Safer 1297'de tamamlanmıştır.

11 Senin şânını yükseltmedik mi? (İnşirah 94/4)

Aynı eserin sonuna doğru mustalahâtü'l-hadis konusunda *Şerhu Allametü'l-Emîr alâ Kasîdeti Sahih* üst başlığıyla bir risâleyi temize çekmiştir. Bu risâleyi de 11 Safer 1296'da, Kahire'de Mescidü Hüseyniye'de tamamlamıştır. Kasîde'nin kenarında *Hâşiyetü Dessûkî alâ Allametü's-Sabbân* eseri bulunmaktadır. Hâşiyesi yapılan Allâme Sabbân'ın (ö.1206) *Manzûmetü Allâme es-Sabbân fî Elkâbi'l-Hadîs* adlı şiiri şöyle başlamaktadır.

صَلُّوا صَحِيحَ عَرَامٍ صَبْرُهُ ضَعْفًا
وَبَدِّلُوا قَطْعَ مَنْ فِي حُسْنِكُمْ شِعْفًا

17 Şaban 1299 târihinde eserin sonuna altı sayfa hâlinde seyhi Gümüşhânevî'nin hayatı hakkında Arapça malumat yazmıştır. Biyografi kronolojik olup Gümüşhânevî'nin hayatını târihen izlemek mümkündür. Kendi el yazısı ile olan bu eserler de özel kütüphanesindedir.

1.4.5. Birgivî'nin *Mustalahâtü'l-Hadîs li'l-Birgivî* isimli beş varaklık eserini kendi derlemesi içerisinde almıştır. Bu risâle;

Sahîhun mu'dalü'l-irsâli vakfun
Fe-katu'l-vasli min-ref'i'l-garîb

şeklinde başlamakta ve;

Zaîfün an-anü'l-ulyâ fe-selsil
Usûle'd-dürri nazmen an-tabibin

beytiyle bitmektedir. Toplam iki kıta sekiz beyitten oluşan kasîdenin şerhidir. Kasîdenin aslı, Hâfız İşbili'ye aittir. Muhaddis Ebu'l-Fazl Muhammed Medlecî bunu şerh etmiş, Birgivî ise hac yolculuğu esnâsında talebeleri ile eseri okurken kendisinden açıklama yapması istenmiş, böylece hâşiyeye ortaya çıkmıştır. Yusuf Şevki Efendi ise kendi el yazısı ile 1296'da bunu temize çekerek eserine almıştır.

1.5. Dost Halkası

Şevki Efendi'nin doğal olarak dost halkaları Gümüşhânevî Tekkesi'nin önde gelen şahsiyetlerinden oluşmaktadır. Bunlar o dönemin Osmanlı ulemâsının önde gelen müderris, müftü, kadı gibi şahsiyetleri yanında yine tabiatıyla toplumun her kesiminden tekke müntesipleridir.

Kastamonulu Hasan Hilmi, Safranbolulu İsmail Necati, Dağıstanlı Ömer Ziyâeddin Efendi, Ünyeli Yusuf Bahri Efendi (ö.1921), Ankaralı Ahmed Hilmi Efendi, bu halkanın önde gelenleri olmalıdır. Nitekim *Hediyetü'z-Zâkirîn*'in sonuna Ömer Ziyâeddin Dağıstânî'nin kendi tarikat silsilesini ifade eden beyitleri kaydederken Ankaralı Ahmed Hilmi Efendi (ö.1916) ve Abdülkerim Dağıstânî el-Gumûkî'nin Arapça kaleme aldıkları takrizleri bulunmaktadır. Halkaya ait isimleri Gümüşhânevî tekkesinde halvete girenlere ait listelerden takip edebilmekteyiz. Zira bazı halvet listelerinde Yusuf Şevki Efendi'nin ismi halife sıfatıyla listenin ilk sırasında yazılı olduğu görülmektedir.

Yusuf Şevki Efendi'nin birçok mektubu Gümüşhânevî'nin bir diğer önde gelen halifelerinden Ankaralı Ahmed Hilmi Efendi evrakında elimize geçmiştir. Ahmed Hilmi Efendi uzun yıllar İzmit'teki medresesinde müderrislik yapmış ve Gümüşhânevî Dergâhı'nın diğer vilâyetlerdeki organizasyonu ile ilgilenmiştir.¹²

12 Ahmet Hilmi Ankaravî 1268/1852 yılında Kızılcıhamam İlçesinin Pazar-Kınık köyünde doğdu. İstanbul Şahkulu Medresesine giderek tahsilini tamamlayan Ahmet Hilmi Efendi, Kütahyalı Seyyid Veliyüddin Sıtkı Efendi'den 11.04.1881

Yusuf Şevki Efendi, Gümölcine'den 16 Temmuz 1885 (3 Şevval 1302) târîhinde Ankaralı Ahmed Hilmi Efendi'ye yazdığı mektupta, bölgesinde bulunan ihvana selam etmekte, hatmelere devam etmelerini istemektedir. Kendisinin her gün ikindi ve yatsı namazından sonra hatmelere devam ettiklerini "Elhamdülillâh bu sene-i mübâreke bu tarafda mu'teriz zuhûr etmediğinden mâ-adâ mutasarrıf paşa ve kumandan paşa ve mollâ efendiler dahî intisâb etmişdir" diyerek çok kimsenin kendisine bağlandığı müjdesini vermektedir.¹³

7 Mayıs 1889 (7 Ramazan 1306) târîhinde yine Ankaralı Ahmed Hilmi Efendi'ye yazdığı mektubunda Ramazan'ın birinde Siroz'a ulaştığını ancak, kasabanın manevî havasının çok bozuk olduğunu, müteriz hocalar yüzünden çok sıkıntı çekip duâ, himmet ve meded talep etmektedir.

22 Kasım 1896 (10 Teşrîn-i Sâni sene 1312) târîhli mektubunda ise Ahmed Efendi'nin kendilerini bırakarak İzmit'e dönmesi hakkındaki yorumları aktarıp sıkıntıları için dâa etmekte, kardeşlik hukuku gereği birbirlerine destek olmaları gerektiğini beyan etmektedir

1.6. Kütüphanesi

Yusuf Şevki Efendi'nin günümüze ulaşan kütüphanesi Kondu Köyü'nde eliyle yaptığı evinde muhafaza edilmekte ve 300'ü yazma 800 civârında kitap içermektedir. Çoğunluğunun üzerinde şahsî mührü basılıdır. Yazmaların bazıları XVII. yüzyıla âittir. Yazma eserler tezyinî sanatlar açısından öne çıkmamakla beraber içerik ve nâdir nüshalar olması açısından oldukça değerlidir. Bunlar içerisinde çok sayıda Ziyâiyye ekolüne ait hadis, delâil, hizb okuma icâzetnâmeleri, merkez tekkenin desteğiyle kurulan kütüphanelerin vakfiyeleri, merkezle yazışmalar, sipariş edilen kitaplar ve te'diye yazıları yer almaktadır.

Kitaplar arasında *Kadı Beyzavî Tefsiri*, *Bursevî Tefsiri*, *Sahîh-i Buhârî* ve genelde Osmanlı medreselerinde okutulan âlet ilimlerine âit ders kitapları yer almaktadır. Süleyman Yücel'in rivâyetine göre gerek Rus işğali esnasında, gerekse daha sonra bu kütüphaneden çok sayıda eser ödünç verilmiş ama alanlar tarafından geri getirilmemiştir.

1.7. Yusuf Şevki Efendi Takipçileri

Yusuf Şevki Efendi'nin yolunu son devir müderris ve şeyhlerinden Ferşad Efendi (1866-1929) devam ettirmiştir. Şeyhine damat olan Ferşad Efendi de Gümüşhânevî Tekkesi'ne bağlanmış, İsmail Necati Efendi'nin yanında halvete girerek hilâfet almıştır. Ömrünün sonuna kadar memleketinde tedris ve irşâd faaliyetlerine devam etmiştir.¹⁴ Memleketinde öğrenci yetiştirmeye devam etmiş, vefâtında hocası gibi kendi köyünde defnedilmiştir.

Ferşad Efendi, Gümüşhânevî'nin Of, Rize ve Bayburt'ta kurduğu kütüphanelerin mütevellîliğini de yapmış, köyünde kurduğu medresede kırk yıl müderrislik, Of'ta müftülük, Samsun İdâdisi'nde öğretmenlik görevlerini icra etmiştir.

tarihinde icazet aldı. Gümüşhaneli Ahmet Ziyâeddin Efendi'nin talebelerinden olmuş, Gümüşhânevî ekolünün geleneksel olarak verdiği *Râmûz*, *Delâil* okutma icâzetleri yanında tarikat hilâfetnâmesi almıştır. Ömrünün sonuna kadar *Râmûz* ve hadis okutmuştur. Ahmet Hilmi Ankaravî, İzmit'te Fevziye, Taşçılarbaşı ve Yeni Cuma Câmilerinde imam ve hatiplik yaptı. İzmit kadısı tarafından münhal bulunan Gazi Süleyman Paşa Medresesi müderrisliğine atanması teklifi, Padişah tarafından onanarak berat verilmiş ve 4 Zilkade 1318 (23 Şubat 1901) tarihinde İzmit Gazi Süleyman Paşa Medresesi müderrisliğine atanmıştır. Bir müddet sonra Gazi Süleyman Paşa Câmii (Orhan Câmii) vaizliği de kendisine verilmiştir. 1909 yılından itibaren 5 yıl Kastamonu Devrekani İlçesi Tefikiyye Medresesinde müderrislik yaptı. Daha sonra yeniden İzmit'e döndü. İzmit'te 1914 yılından vefatına kadar Gazi Süleyman Paşa Medresesi'nde müderrisliğine devam etti. Ahmet Hilmi Ankaravî Kastamonu Devrekani ilçesi Tefikiyye Medresesi'nde görevli bulunduğu sırada *Muhibbu'l-Fıkh li-Hıfzı'd-Din* (8 Şaban 1328/1912 Mahmutbey Matbaası İstanbul) eserini yazmıştır. Hacı Ahmet Hilmi Efendi 25 Teşrîn-i Sâni 1322 (08.11.1916) yılında İzmit'te vefat etti. İzmit Bağçeşme Şehitler Mezarlığı'na defnedildi.

13 MEC Araştırma Merkezi, Ankaralı Ahmet Hilmi Efendi Evrakı, nr. 2/0029.

14 Yusuf Şevki Yavuz, "Ferşad Efendi", *DİA*, c. XII, 413-414.

Toplumun kültür değişimine uğradığı hassas bir dönemde yetiştirdiği talebeleriyle Karadeniz yöresinde halkın dinî hayatı üzerinde unutulmaz tesirler bırakmıştır. Tesirleri ölümünden sonra da devam etmiştir. Çaykara'da müderris mürrşid Hasan Râmi Yavuz, Of'ta Çalekli Dursun Feyzi Güven, Of'ta ünlü kırâat âlimi Mehmet Rüşdü Âşikkutlu, Samsun'da Açıkbâş Ömer Efendi ona mensup olan önemli kişiler arasındadır.¹⁵

Ferşad Efendi'nin talebeleri arasında tarikat yolunu Samsun'da Açıkbâş Ömer Efendi, Açıkbâş Ömer Efendi'nin yanında yetişen Suluova'da uzun süre imamlık yapan Ali Yücel ve son olarak oğlu Süleyman Yücel¹⁶ devam ettirmiştir.

Ömer Şevki Altuninç, 1880/1295 senesinde Artvin'in 10 km. doğusunda yer alan Salkımlı (Tolgun) köyünde Mustafa Efendi ve Hava Hanım'ın çocukları olarak dünyaya geldi. Aile, soyadı kanunundan önce, "Karakullukçuoğlu" lakabını kullanmıştır. Ancak soyadı kanunu çıktığı zaman "Karakullukçuoğlu" soyadını almak istemişler fakat önceden Oflu bir aile "Karakullukçuoğlu" soyadını aldığı için Ömer Efendi "Altuninç" soyadını almayı uygun görmüştür. Altuninç "içi altın gibi saftır, içi kir pas tutmaz, saf olan kişi" manası gelmektedir. Ömer Efendi'nin ilk bilgilerini kimden aldığını bilmesek de, şehâdetnâmesinden 17 yaşında iken 1312/1897'de Canik Mekteb-i İdâdiye Mülkiyesi'nden "aliyyü'l-a'lâ" (Pekiyi) dereceyle mezun olduğunu öğrenmekteyiz. 27 yaşında iken 1322/1907 de ise diplomasını zâyi sebebiyle tekrar çıkartmıştır. Ömer Şevki Efendi 1888-1911 târihleri arasında Rüşdiye okullarında Fransızca ve edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Fransızcasının ileri seviyede olması sebebiyle Fransızlarla ve şehirdeki papazlarla da görüşür, Fransızcasını bir taraftan yaşatmaya çalışırken, diğer taraftan onlara Türkçe öğretmiştir. Şehirde varlıklı aile çocuklarına özel Fransızca dersleri vermiştir. Bu nedenle kendisine "Hoca Efendi" veya "Efendi Hazretleri" denilmektedir.

Sebebini bilmediğimiz bir nedenden ötürü Trabzon İdâdisi'ne tayin edilir, ancak bu duruma kızarak istifâ eder ve kardeşi Ahmed ile birlikte sebze komisyonculuğuna başlar. Maârif Nezâreti, tayin hatasını düzelterek tekrar Samsun'da göreve başlayabileceğini söylemesine rağmen, kabul etmez. Şık giyinen Ömer Efendi bundan sonra iş elbiselerini giyiniş çalışmaya başlar.¹⁷

Ara sıra Of'a giderek şeyhi Hacı Ferşad Efendi'yi ziyaret eder. Şapka giymediği için "Açıkbâş" lakabıyla meşhur olur, Cumhuriyet'in ilk yıllarının getirdiği ideolojik baskılara maruz kalır, peşine polis takılır, bir çok kez sorgulanır. Kendisini ziyarete gelen müritlerini

15 Yavuz, "Ferşad Efendi", s. 413-414

16 Süleyman Yücel'in hâtıra defterinden. Ekşioğlu Hacı Süleyman Yücel, 1929 yılında Trabzon Dernekpazarı ilçesi Kondu köyü Ekşiali mahallesinde dünyaya geldi. Babası Nakşî şeyhi Hacı Ali Galip Yücel (Ali Galip el-Ofi), annesi Cansızoğlu Paşa Efendi'nin kızı Ayşe'dir. İlk ve orta tahsilini Samsun Tekkeköy'de birincilikle bitirdi. Maddî durumu nedeniyle lise tahsiline ara verdi. Daha sonra Ankara ve Amasya'da açılan teknisyenlik kurslarını tamamlayarak demircilik ve sobacılık işlerine başladı. Daha sonra Suluova'ya dönerek dış teknisyenliği ve sobacılık yapmaya başladı. Hacı Süleyman Efendi, dünyevî işlerini sürdürürken bir yandan da babasında din eğitimleri almaya devam etti. Babasından başka Şeyh Ömer Şevki Altuninç Efendi'ye intisab etmiş ve ondan ders almıştır. Bu eğitimler sayesinde Sürmene Merkez Câmisine imam oldu. İmamlık yaparken dışçılık yapmaya da devam etti. 1976 yılında Dernekpazarı Merkez Câmisi imamlığına atanmış ve emekli oluncaya kadar burada imamlık yapmıştır. İmamlığı sırasında dışçılığa devam etmiş olup yaşlandıktan sonra bu işi bırakmış fakat dışçılık alet ve edevâtı evinin en mütênâ köşesinde saklanmaktadır. Hacı Süleyman Efendi, çok yönlü kişiliğe sahip biri idi. Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı birçok kursu bitirmiş ve diplomalarını süs diye kullanmayı çeşitli alanlarda da faaliyet göstermiştir. Samsun'da bir yıl fâhrî vâizlik, Almanya'da din görevlisi olarak görev yapmış olup en son olarak Dernekpazarı Ziraat Odası Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Nakşî şeyhi olan dedesi Yusuf Şevki Efendi ve babası H. Ali Galip Yücel'den aldığı maddî ve manevî görevleri devam ettirmiştir. Kasım 2013'de vefat etmiştir. (İmdat Ekşi, *Hakkı Ekşi'den Ekşi Ali'ye*, İstanbul: 2004, s. 113-114.)

17 Hacı Ferşad Efendi ile ne zaman nerede tanıştı ve onun talebesi olarak tasavvufa sulûk etti, bunu tam olarak bilemiyoruz. Ancak, Hacı Ferşad Efendi'nin Samsun'da öğretmenlik yaptığı söylenmektedir. Askere öğrencilerin alınıp alınmaması için oluşturulan komisyonunda Samsun'da görev almıştır. Muhtemelen aynı dönemlerde birlikte öğretmenlik yapmış olabilirler. Şurası kesin ki 1921-1922 yılından önce bu tanışma gerçekleşti. Sonrasında ise İstanbul'da Mustafa Feyzi Efendi hiâafeti zamanında iki halvete (1921-1925) katılmıştır.

otelde misafir eder, ücretini kendisi öder, tarikat derslerini vererek yolcu edermiş. Yusuf Şevki Efendi'nin oğlu Ali Yücel'i de böyle yetiştirip Suluova'ya görevlendirmiştir. 25 Mart 1950 târihinde vefat edip Seyyid Kutbiddin Mezarlığı'na defnedilmiştir.¹⁸

Açıkbaş Ömer Efendi'den sonra bu yolu Yusuf Şevki Efendi'nin küçük oğlu Ali Galip Yücel Suluova'da devam ettirmiştir. 1900 yılında Kondu'da dünyaya gelen Ali Galip Efendi Ruslar'ın Of'u işgalleri sırasında muhâcir çıkarak Samsun Tekkeköy'deki ağabeylerinin yanına gelmiştir.¹⁹ Samsun Tekkeköy'de ağabeyi Molla Ahmet'in yanında tenekecilik ve sobacılık, terzilik, fırıncılık benzeri meslekleri icrâ etti. Dini eğitimini Samsunlu Ömer Şevki Efendi'den icâzet alarak tamamladıktan sonra yine şeyhinin isteği ile Amasya Suluova'ya imam olarak gitti burada elli yıl kaldı bunun otuz beş yılını fiilî olarak imâmetle geçirdi. Kendisi aynı zamanda Ziyâiyye'yi İstanbul-İskenderpaşa'da devam ettiren Mehmed Zâhid Kotku'ya bağlı olup sık sık ziyaretine gitmiş, 1960-1970 yılları arasındaki halvetlerine katılmıştır. 11 Mart 1993 senesinde vefat etmiş, cenazesi babasının mezarının bulunduğu Kondu Ekşiali Mahallesi'ndeki âile kabristanına nakledilmiştir.

1.7. Yusuf Şevki Efendi'ye Doğu Karadeniz Bölgesinde Biat Edenler

Trabzon'da İntisab Edenler:

Muharrem sene [1]298/Aralık 1880 târihiyle Nefs-i Trabzon'da tarikat-i Nakşibendiyye usûlü vechile zikrullâh ta'lim olunan ihvânı beyân eder. (s. 64)

C.a Sene 1294/Ağustos 1877 târihiyle Of kazâsı Kondu karyesinden intisâb eden ihvânları beyân eder.? Allâhu Teâlâ ve iyyâhümü'l-istikâmetihî Amin. (s. 78)

Fî 2 Ca sene [12]99 Of Çarşısı'nda intisâb eden ihvânı beyân eder.(s. 84)

23 Receb sene [1]294 târihiyle Zisino karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder: (s. 86)

Fî 9 C. sene [1]304 târihiyle Nefs-i Holaysa'da zikrullâh ta'lim olunan ihvânı beyân eder: Allâhümme sebbitnâ ve sebbithüm alâ rabbihimü'l-istikâmeti ve't-takvâ. Amîn.(s. 92)

Fî 25 Receb sene [1]304 târihiyle Holyasazalka karyesinde intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 100)

29 C. sene [1]305 târihiyle Kadahor karyesinden intisâb edenleri beyân eder: Rezaknâllâhu teâlâ ve iyyâhümü'l-istikâmeti ve's-sebât âmîn. (s. 103)

7 Receb sene [1]304 târihiyle Küçükhol karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 105)

Sene [1]304 Of kazâsı Çürük karyesinde intisâb edenleri beyân eder. Razaknallâhu teâlâ ve iyyâhümü'l-istikâmet.(s. 107)

Ca. Sene [1]302 târihiyle Viçeno(?) karyesinden intisâb edenleri beyân. Ve'f-fakanallâhu ve iyyâhüm ilâ-rızâihî.(s. 109)

Ramazan sene [1]297 târihiyle Yarakar karyesinden intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 111)

Fî 25 Receb sene [1]304 târihiyle Of kazâsı Hobşera-yı Ulyâ karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 112)

1 Ca sene [1]306 Hobşera-yı Süflâ Makozanos'da intisâb edenler. (s. 112)

Fî 23 C. Sene [1]304 târihiyle Hulman-ı Zîr karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 114)

Fî 8 Receb sene [1]304 târihiyle Hulman-ı Bâlâ Batamid Mahallesi'nde olan ihvânları beyân eder. (s. 115)

Fî 3 Receb Sene [1]305 târihiyle Gorgoras karyesinde intisâb edenleri beyân eder.(s. 116)

Rebû'l-evvel sene [12]98 târihiyle Hastikoz karyesinden tarikat-ı aliyeye intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 119)

Fî 14 Ra sene [1]304 târihiyle Melinoz karyesinden Koşanto Mahallesi'nde intisâb edenleri beyân eder: Keserehumullâhu ve veffakahum âmîn. (s. 120)

Fî 9 Receb Sene [1]301 târihiyle Çifaruksa karyesinden intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 121)

Fî 3 Receb sene [1]302 târihiyle Fotinos karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 122)

18 Geniş bilgi için bk. Hür Mahmut Yücer, "Gümüşhanevi'nin Halifelerinden Oflu Yusuf Şevki Efendi", *Doğumunun 200. Yılı Anısına Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevi Sempozyumu*, (İstanbul: 2014), 372-395.

19 Ali Galip Yücel'in muhâcirlik anıları için bakınız: Haşim Albayrak, *Of ve Çaykara*, (Ankara: 1986), s. 99.

- C.a sene [1]302 târihiyle Zino karyesinde ta'lîm-i zikrullâh olan ihvânı beyân eder. (s. 124)
- Fî 11 C.a sene [1]302 târihiyle Visir karyesinde ta'lîm-i zikrullâh olan ihvânı beyân eder. (s. 128)
- Fî 5 C.â Sene [1]302 târihiyle Mapsino karyesinde (Gürpınar) mevcut ihvânı beyân eder. (s. 130)
- Fî 14 C.a Sene [1]306 târihiyle Nefs-i Pacan'da intisâb edenleri beyân eder. (s. 133)
- Şaban sene [1]309 Çürüş karyesinde intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 135)
- Cemâziye'l-âhir sene [1]306 târihiyle Of kazâsı Şinik karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 137)
- 25 C.a sene [1]306 târihiyle Şurkaban Mahallesi'nde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 139)
- 30 C.a sene [1]306 târihiyle Of kazâsı Şor Babayeras(?) karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 141)
- 16 C. sene [1]306 târihiyle Of kazâsı Hola karyesi Zinozena Mahallesi'nde intisâb edenleri beyân eder. (s. 143)
- 17 C.a sene [1]306 târihiyle Of kazâsı Hola Kalanas karyesinde intisâb edenleri beyân [eder]. (s. 145)
- 17 C.a sene [1]306 târihiyle Hola Fud Mahallesi'nde intisâb edenleri beyân eder. (s.147)
- 22 Şaban sene 1310 Mavranid karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 148)
- Sürmene'de intisâb edenler: (s. 149)
- Fî Receb sene [1]294 Sürmene Iraklı karyesinden tarikat-ı aliyye-i Nakşibendiyye'ye intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 149)
- 1 Şaban sene [1]313 târihiyle Sürmene Çarşusu'na geldiğimde intisâb edenleri beyân eder. (s. 151)
- Fî 19 Receb sene [1]301 târihiyle Sürmene kurâ-yı muhtelifeden intisâb edenleri beyân eder. (s. 153)
- Fî 13 C. sene 1301 Sürmene Birgi karyesinden intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 154)
- Fî 19 Receb sene [1]301 Sürmene Kahura karyesinden intisâb eden. (s. 155)
- Fî 9 Şevval sene [1]297 târihiyle Sürmene kazâsı Samâyir karyesinden tarikat-ı Nakşibendiyye usûl-i vechile ta'lîm-i zikr olunan ihvânı beyân eder. (s. 157)
- Fî 13 C. sene [1]302 târihiyle Sürmene kazâsı Zavlı karyesinden ta'lîm-i zikr olunan ihvânı beyân eder. (s. 159)
- Fî 15 C. sene [1]309 târihiyle Sürmene Asuçikaron karyesinde intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 160)
- Fî 25 C. sene [1]305 târihiyle Sürmene Günşera Büyükcâmi'-i Şerif'de intisâb edenleri beyân eder. (s. 161)
- Fî 17 C sene [1]305 Sürmene Cemilid karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 163)
- Fî 2 Receb sene [1]304 târihiyle Sürmene kazâsı Kuçera karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 164)
- Fî 21 Receb sene [1]301 târihiyle Sürmene kazâsı Vizera karyesinden ta'lîm-i zikr olunan ihvânı beyân eder. (s. 166)
- Fî 21 Receb sene [1]301 târihiyle Sürmene kazâsı Vizera-yı Bâlâ karyesinden intisâb eden ihvânı beyân eder. (s. 169)
- Fî 7 C. sene [1]302, Sürmene kazâsı Gorgor karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 176)
- Fî 7 C. sene [1]302, Sürmene kazâsı Gorgor karyesi Öğüş Mahallesi ihvânları beyân eder. (s. 177)
- Fî 25 C.a. sene [1]302 târihiyle Sürmene Mahno Hamandoz karyesinde ta'lîm-i zikrullâh olanları beyân eder. (s. 178)
- Fî 25 C.a. sene [1]302 târihli Sürmene kazâsı Mahno karyesi Kokoçlu Mahallesi'nden intisâb edenleri beyân eder. (s. 181)
- Fî 25 C. sene [1]302 târihli Sürmene kazâsı Gölansa karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 183)
- Fî 15 Receb sene [1]304 târihli Sürmene kazâsı Aho karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 185)
- Fî 29 Nisan sene [1]312 târihiyle Hamurgan'da intisâb edenleri beyân eder: -Allâhümme erkizne't-tevfîke ve'l-istikâmete-. (s. 187)
- 25 Rebû'l-evvel sene [1]304 târihiyle Akçaabad Pulathâne kasabasında ta'lîm-i zikrullâh olan ihvânları beyân eder: -rezzekanallâhu teâlâ ve iyyâhumü''d-devâm ve'l-istikâmet-. (s. 188)
- Trabzon'da intisâb edenler 1 Receb sene [1]313. (s. 194)
- 25 Ra. sene [1]304 târihiyle Pulathâne Lazlar Mahallesi'nden intisâb edenleri beyân eder. (s. 195)
- 25 Ra. sene [1]304 Satari karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 196)

- 26 Receb sene 1301 târihiyle Akçaabad Metinkaniya karyesinde ta'lim-i zikrullâh olan ihvânı beyân eder: -rezzekanallâhu teâlâ ve iyyâhumü's-sebâte ve'l-istikâmete, âmîn-. (s. 198)
- 29 Rebî'ul-evvel sene [1]304 târihiyle Akçaabad Koryana karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 206)
- 29 Ra. sene [1]304; Botonos karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 209)
- 2 Ra. sene [1]304 târihiyle Şinek karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 210)
- 2 Rebî'u'l-âhir sene [1]304 târihiyle İpsil karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 212)
- 12 Ra. sene [1]305 târihiyle Vayton karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 212)
- 2 Rebî'u'l-âhir sene [1]304 târihiyle Mimera karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 214)
- 14 Rebî'u'l-evvel sene [1]305 târihiyle Fiz karyesinden intisâb eden ihvânları beyân eder: -rezzekanallâhu teâlâ ve iyyâhumü's-sebâte ve'l-istikâmete, âmîn-. (s. 215)
- 13 Ra. sene [1]305 târihiyle Ahanda karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 215)
- 14 Ra. sene [1]305 târihiyle Cavana karyesinden intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 216)
- 27 Safer sene [1]306 Vazul karyesinde intisâb edenler. (s. 216)
- Fî 7 Mart sene [1]317 Samsun'da intisâb edenler. (s. 302)
- 15 Muharrem sene [1]304 târihiyle Kavala'da intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 303)
- 9 Zilka'de sene [1]308 târihiyle Trabzon'da. (s. 361)
- 30 Cemâziye'l-âhir sene [1]313, Trabzon'da intisâb edenleri beyân eder. (s. 365)
- 12 Rebî'u'l-evvel sene 1305 târihiyle Pulathâne Akçaabad kazâsı Şinek karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 377)
- 12 Rebî'u'l-evvel sene 1305 târihiyle Akçaabad kazâsı İpsil karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 379)
- 8 Şevval sene 1297 târihiyle Sürmene kazâsı Araklı Karyesi'nde intisâb edenleri beyân eder. (s. 380)
- C. sene [1]301 târihiyle Sürmene Samayer karyesi Kanahlı Mahallesi'nde intisâb edenleri beyân eder. (s. 382)
- Receb sene [1]302 târihiyle Sürmene'de Zarha karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 387)
- Receb sene [1]302 târihiyle Sürmene Zavlı'dan intisâb edenleri beyân eder. (s. 388)
- 29 Nisan sene [1]312 târihiyle Hamurgan'da(?) intisâb edenleri beyân eder. (s. 388)
- Sene [1]294 târihiyle Sürmene kazâsı Mahno karyesi Bekirli Mahallesi'nde intisâb edenleri beyân eder. (s. 389)
- 2 Receb sene [1]304 târihiyle Sürmene kazâsı Kucera karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 390)
- 19 Receb sene [1]301 târihiyle Sürmene kazâsı Yarakar karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 391)
- 10 Cemâziyelâhir sene [1]302 târihiyle Sürmene kazâsı Vizera-i Ulyâ karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 393)
- 10 C. sene [1]302, Vizera-i Süflâ Câmî'-i Kebîr Mahallesi'nden intisâb edenleri beyân eder. (s. 396)
- 15 Cemâziye'l-âhir sene [1]302 târihiyle Sürmene kazâsı Zol karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 399)
- C. sene [1]302 târihiyle Sürmene kazâsı Gorgor karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 400)
- 15 Cemâziye'l-âhir sene [1]305 târihiyle Sürmene kazâsı Asoçıkarun? karyesi'de intisâb edenler. (s. 401)
- 17 Cemâziye'l-âhir sene [1]305 târihiyle Sürmene kazâsı Vadon karyesinde intisâb edenler. (s. 402)
- 17 Cemâziye'l-âhir sene [1]305 târihiyle Sürmene kazâsı Cimilit karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 403)
- 19 Cemâziye'l-âhir sene [1]305 târihiyle Sürmene kazâsı Günşera Câmî'-i Kebîr mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 405)
- 22 Receb sene [1]308 târihiyle Ünye şehrinde intisâb edenleri beyân eder.(s. 407)
- 17 Receb sene [1]301 târihiyle Of kazâsı çarşusunda intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 409)
- Sene 1292 târihiyle Of kazâsı Kondu karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 410)
- Ca. sene [1]303 târihiyle Of kazâsı Veçeno [Veseno] karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 417)

- 2 Receb sene [1]302 târîhiyle Of kazâsı Fotinos karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 420)
C. sene [1]303 târîhiyle Of kazâsı Zeno karyesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 424)
19 Receb sene [1]306 târîhiyle vird-i ta'lîm olanlar. (s. 430)
9 C. sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Holaysa karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 433)
21 Receb sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Holaysa Zeleka karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 437)
5 Ca. sene [1]306; Holaysa'da intisâb edenleri beyân eder. (s. 439)
21 Receb sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Kadahor mezîresi Huşo karyesinde intisâb edenler. (s. 441)
1 Receb sene [1]305 târîhiyle Of kazâsı Kadahor karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 442)
3 Receb sene [1]305 târîhiyle Of kazâsı Gorgoras karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 445)
14 Ca. sene [1]306, nefis-i Paçan karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 448)
Sene [1]303 târîhiyle Of kazâsı Hopşera-yı Ulyâ karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 450)
25 R. sene [1]306 Hopşera-yı Süflâ Makuzanos mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 451)
1297 târîhiyle Of kazâsı Yarakar karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 453)
Receb sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Çoruk karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 455)
Receb sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Küçük Hola karyesinde intisâb edenler. (s. 456)
1294 târîhiyle Zisino karyesi Kalonas mahallesinde intisâb edenler. (s. 457)
10 Rebîu'l-evvel sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Zisino karyesi İzenha ve Geveras mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 460)
25 Rebîu'l-âhir sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Zisino karyesi Ciliman? mahallesi ve Filili ve civârı mahallelerden intisâb edenler. (s. 462)
23 Ramazan sene [1]303 târîhiyle Of kazâsı Mapsino karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 467)
9 Receb sene [1]301 târîhiyle Of kazâsı Çufaruksa karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 469)
5 C. sene [1]306 târîhiyle Of kazâsı Şinek karyesinde intisâb edenler. (s. 471)
3 C. sene [1]306 târîhiyle Şur karyesi Babayaras? mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 474)
7 Receb sene [1]306 târîhiyle Şur karyesi Kapan mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 479)
Şaban sene [1]309 târîhiyle Coroş icâzet cem'iyetine gittikde intisâb edenleri beyân eder. (s. 482)
25 Cemâziye'l-âhir sene [1]304 târîhiyle Of kazâsı Halman karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 483)
13 Rebîu'l-evvel sene [1]304 Of kazâsı Melinoz karyesinde intisâb eden ihvânları beyân eder. (s. 485)
23 Şabân sene [1]310 târîhiyle Mavrand karyesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 4869)
Fî 17 R. Sene [1]306 târîhli Of kazâsı Visir karyesinde intisâb edenleri beyân eder.(s. 487)
15 C. sene [1]306 Hola-yı Kebîr karyesinden Kalanis mahallesinden intisâb edenleri beyân eder. (s. 488)
Holamakozanos karyesinden intisâb edenleri beyân eder, Rebîu'l-evvel sene 1314, Ağustos [1]312. (s. 489)
16 C. sene [1]306. Hola karyesi Zenuzna? mahallesinde intisâb edenleri beyân eder. (s. 490)

Kaynakça

Albayrak, Haşim, *Of ve Çaykara*, (Ankara: 1986).

Attar, Feridüddin, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, (trc. M. Z. Kotku) (İstanbul: 1964).

Ekşi, İmdat, *Hakkı Ekşi'den Ekşi Ali'ye*, (İstanbul: 2004).

Gündüz, İrfan, *Ahmed Ziyâeddin Gümüshânevi*, (İstanbul: 1983).

Kara, İsmail – Hür, Mahmut Yücer, “Trabzonlu (Ofu) Nakşî-Hâlidî Yusuf Şevki Efendi ve *Hediyetü'z-Zâkirin Hüccetü's-Sâlikîn* Adlı Eseri”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, c. V, sy. 13, (2004), s. 323-362.

Kevserî, Zâhid, *İrğâmü'l-Merîd*, (İstanbul: 1328)

Mustafa Feyzî Efendi, *Hediyeye-i Haseniyye*, (İstanbul: 1313)

Yavuz, Yusuf Şevki, “Ferşad Efendi”, *DİA*, c. XII, 413-414.

Yücel, Süleyman, *Hatıra Defteri 1-Yusuf Şevki Efendi*.

----- *Hatıra Defteri 2-Açıkbaş Ömer Efendi*